

3v
14.11.23

Białystok, dnia 14.11.2023 r.

Opinia prawna

Dotycząca: czy jednostka samorządu terytorialnego może domagać się odszkodowań i reparacji od Niemiec w świetle prawa międzynarodowego i traktatów międzynarodowych

Podstawa prawna:

- konwencja dotycząca praw i zwyczajów wojny lądowej z dnia 18 października 1907 r. (Dz. U. z 1927 r. Nr 21 poz. 161)

Stan prawny:

Reparacje to rodzaj odszkodowania wojennego za wyrządzone szkody. Do jego wypłaty zobowiązane jest państwo, które wojnę wywołało, a kolejno ją przegrało. Jest to świadczenie wypłacane na rzecz państwa, a nie poszczególnych jednostek – ofiar wojennych. Zadośćuczynienie w postaci reparacji na rzecz państwa, które poniosło straty w wyniku naruszenia prawa międzynarodowego, ma zrekompensować straty materialne i niematerialne państwa zaatakowanego.

Podkreślić należy, że o obowiązku strony konfliktu do wypłaty odszkodowania za naruszenia międzynarodowego prawa humanitarnego stanowi art. 3 o prawach i zwyczajach obowiązujących w wojnie lądowej, będącego załącznikiem do IV Konwencji haskiej z 1907 roku. Zgodnie z art. 3 konwencji dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej „Strona wojująca, któryby naruszyła postanowienia powyższego regulaminu, będzie pociągnięta do indemnizacji, jeśli tego zajdzie potrzeba. Strona ta będzie odpowiedzialną za każdy czyn osób, wchodzących w skład jej siły zbrojnej”.

Zgodnie z doktryną prawa międzynarodowego reparacje mogą obejmować przywrócenie do stanu poprzedniego (tzw. restitutio ad integrum), a jeżeli nie jest to możliwe to wypłatę odszkodowania obejmującego poniesione straty i utracone korzyści. Jednym ze sposobów reparacji jest także satysfakcja – np. publiczne przeprosiny.

W interpretacji zapisów dotyczących kto może wystąpić o reparacje wojenne istnieje problem interpretacyjny (tj. czy przepis ten działa wyłącznie w stosunkach państwo-państwo, czy też mogą się powoływać na niego jednostki przed sądami). Zdecydowanie jednak dominuje pogląd, iż reparacje docelowo są regulowane na poziomie międzypaństwowym. Osoby fizyczne, ale i także jednostki samorządu terytorialnego nie mają docelowo możliwości pozwania jednego państwa przed sądem drugiego, przeszkodą w tym względzie jest immunitet jurysdykcyjny państwa.

Zdaniem opiniującego mając na uwadze powyższe jednostka samorządu terytorialnego nie posiada legitymacji czynnej do występowania o reparacje od Niemiec.

Należy jednak zaznaczyć, że złożona przez Pana Artura Wiśniewskiego petycja nie dotyczy zobowiązania jednostki samorządu terytorialnego do wystąpienia o reparacje wojenne, a jedynie wyrażenia poparcia dla działań Rzeczypospolitej Polskiej zmierzających do uzyskania zadośćuczynienia i odszkodowania od Niemiec za szkody wyrządzone Polsce w trakcie II wojny światowej przez III Rzeszę Niemiecką.

RADCA PRAWNY BL/S/279

Urszula Cwiklicz
Urszula Cwiklicz